

Apstraktna skulptura

Živković, Juraj

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:561110>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
STUDIJ LIKOVNE KULTURE

JURAJ ŽIVKOVIĆ

APSTRAKCIJA U SKULPTURI

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

izv. prof. dr. art. Tihomir Matijević

Sumentor:

art. dr. Margareta Lekić, umj.sur.

Osijek, 2021.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad

pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

SAŽETAK

Završni rad pod nazivom *Apstrakcija u skulpturi* sadrži pojašnjenja i razmišljanja o apstraktnoj umjetnosti i skulpturi te analizu praktičnog dijela rada, apstraktne skulpture, koja odražava autorova promišljanja o svijetu koji ga okružuje. Autor kroz likovni rad obrađuje i temu ravnoteže, odnosno balansa u likovnoj suvremenoj umjetnosti te ističe ideju da svakodnevnim postupcima i načinu na koji živimo težimo balansu.

SUMMARY

The final work entitled *Abstraction in sculpture* contains explanations and reflections on abstract art and sculpture, as well as an analysis of the practical part of the work, abstract sculpture, which reflects the author's reflections on the world around him. Through his art work, the author also deals with the topic of balance, ie balance in contemporary art, and emphasizes the idea that we strive for balance through everyday actions and the way we live.

Ključne riječi: apstrakcija, balans, skulptura, umjetnost

Key words: abstraction, balance, sculpture, art

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. APSTRAKCIJA U SKULPTURI.....	2
2.1. APSTRAKCIJA.....	2
2.2. SKULPTURA.....	3
2.3. APSTRAKTNA SKULPTURA.....	6
3. RAVNOTEŽA.....	8
4. O RADU.....	12
4.1. TEHNIČKO OBRAZLOŽENJE RADA.....	15
5. ZAKLJUČAK.....	18
6. LITERATURA.....	19
7. MREŽNI IZVORI.....	20
8. POPIS SLIKOVNIH PRILOGA.....	22

1. UVOD

Promatrajući povijesni razvoj umjetnosti, uočava se da se moderna umjetnost zalagala za nove načine viđenja stvarnosti. Početak 20. Stoljeća obuhvatio je niz različitih pokreta; umjetnici su počeli napuštati figurativnost - Koristeći se slobodom izražavanja, stvorili jedan potpuno

nepredmetni stil, apstraktnu umjetnost. Umjetnici su pronalazili teme iz stvarnog života i prirode, ali su ih prikazivali na svoj način. Usredotočili su se na svoje unutarnje osjećaje i stanje duha. Istraživajući apstraktnu skulpturu došao sam do rješenja svog praktičnog rada kojim ideju apstraktne skulpture ističem putem njezinih elemenata koji stvaraju ravnotežu na likovnom djelu.

U pisanom dijelu završnog rada ću pojasnit zašto je likovna ravnoteža neophodna i, uz odabrane primjere iz povijesti umjetnosti, pojasnit ću što je apstrakcija u skulpturi te ću obraditi pojam balansa u skulpturi i što on znači za likovno djelo. Prikazat ću likovni rad koji je nastao razmišljajući o tome kako likovni elementi utječu na ravnotežu cjelokupnog likovnog djela i pojasniti da se problematika mog rada temelji na odnosu ravnoteže likovnog djela u cjelini.

2. APSTRAKCIJA U SKULPTURI

2.1. APSTRAKCIJA

Hrvatska enciklopedija kaže da je: „...apstrakcija u filozofiji misaoni proces kojim se iz neke cjeline izoliraju pojedini elementi radi njihova promatranja, tj. uopćavanje bitnih aspekata neke pojave tako što se zanemaruju njezina nebitna svojstva ili posebne, slučajne odlike te da je rezultat apstrakcije pojam, pri čemu se ono što se apstrahira (npr. neko obilježje) razlikuje od onoga od čega se ono apstrahira.“ (Brozović, 1999) Riječ apstrakcija dolazi od latinske riječi *abstractio*, *abstrahere*, što u prijevodu znači izvlačenje, odvajanje. Riječ odvajanje odnosi se na slikarstvo iz kojeg je stvarni predmet prikaza isključen te koje ne oponaša stvarnost (De Giorgis i Prette, 2003). Apstraktna umjetnost dijeli se na apstraktno slikarstvo, apstraktni film, apstraktne fotografije, apstraktnu skulpturu, itd. Umjetnički je rad apstraktan ako njegov izgled i značenje nisu određeni prikazivanjem bića, situacija, predmeta ili događaja. Apstraktno umjetnički rad određen je metodom stvaranja, prostornom i materijalnom strukturom svog izgleda ili semiotičkim obilježjima. (Šuvaković, 2005). Apstraktna je slika nastala metodom apstrahiranja u kojem se oblici deformiraju, transformiraju i slobodnim gestualnim potezima ili geometrijskim oblicima (Šuvaković, 2005).

2.2. SKULPTURA

Srpski teoretičar umjetnosti Miško Šuvaković piše da je u užem smislu skulptura trodimenzionalni objekt koji ima likovna svojstva poput volumena, mase, likovno obrađene površine, te stvarnog i virtualnog prostora (slika 1). Nadalje govori : „...u širem smislu, skulptura je objekt, skup objekata ili bilo koji fenomen nastao evolucijom ili revolucijom tradicije i discipli-

ne skulpture, odnosno odlukom umjetnika da ga tretira kao skulpturu.“ (Šuvaković, 2005) Skulptura u užem smislu rabi tradicionalne materijale poput kamena, metala, gline, keramike ili drveta, dok skulptura u širem smislu, odnosno, suvremena skulptura, može biti izrađena od bilo koje vrste materijala poput kamena, metala, zvuka, svjetla, raznih predmeta, ljudi ili ne mora sadržavati materijale. (Ellegood, 2007) Dakle, definicija skulpture je otvoreni koncept koji uključuje, osim tradicionalnog poimanja definicije skulpture, objekte i instalacije, tj. prostorne umjetničke radove, koji su se formirali preobrazbom likovnog pojma skulpture ili eksperimentima.

Slika 1: Myron, *Diskobol bacač diska*, 460. – 450. pr. Kr.

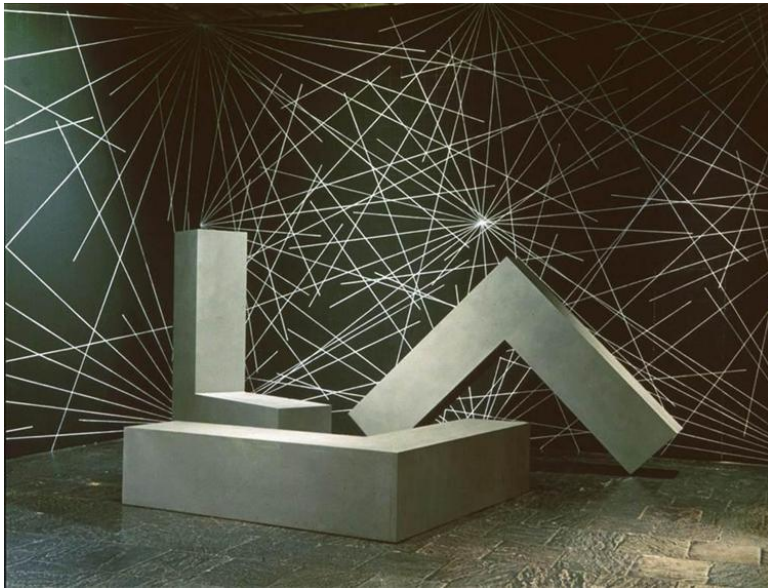
Nadalje, Šuvaković za objekt piše: „Objekt ili predmet (pred-metnuto) znači bačeno u susret, tj. stvar postaje objekt u susretu sa subjektom. Objekt je kao umjetničko djelo stvar koja nije po sebi (po svojoj materijalno prostornoj prisutnosti) umjetničko djelo nego po tome što je artefakt koji suočava svijet umjetnika i svijet publike (kulture).“ (Šuvaković, 2005) Dakle, objekt je trodimenzionalni umjetnički rad, odnosno, predmet koji je proveden iz užeg pojma skulpture otklanjanjem i smanjivanjem svojstava skulpture. Početkom 20. stoljeća u Europi

objekt je prihvaćen kao jedan od oblika kiparskog izražavanja, čime je proširen sam pojam skulpture. Karakterističan primjer je rad *Glava bika* španjolskog umjetnika Pabla Picassa (slika 2) koji transformacijom volana bicikla asocijativnim ostvarenjem realizira kiparski rad, odnosno postiže umjetnički rad u duhu *ready-madea*.

Slika 2: Pablo Picasso, *Glava bika*, 1942.

Za razliku od tradicionalne skulpture, koja je jedan predmet u prostoru, instalacija je prostorni raspored uglavnom objekata, no može biti i konstrukcija ili prostorni raspored skulptura i/ili slika. U instalaciji radovi mogu biti trajno postavljeni ali i pomični, na primjer gledatelj može slobodno ušetati u instalaciju i biti interaktivan s njome. Primjer instalacije je rad *Bez naziva* američkog kipara i konceptualnog umjetnika Roberta Morrisa (slika 3) koji tri oblika slova „L“ ubacuje u prostor, te iako su identični, izgledaju drugačije radi rasporeda i načina na koji su postavljeni. Taj efekt se pojačava obilaženjem instalacije te gledatelj postaje svjestan različito izgleda skulpture s obzirom na položaj njegovog gledanja. Morris je tražio da na svakoj izložbi geometrijski likovi budu postavljeni drugačije kako bi gledatelji iskusili rad na druge načine.

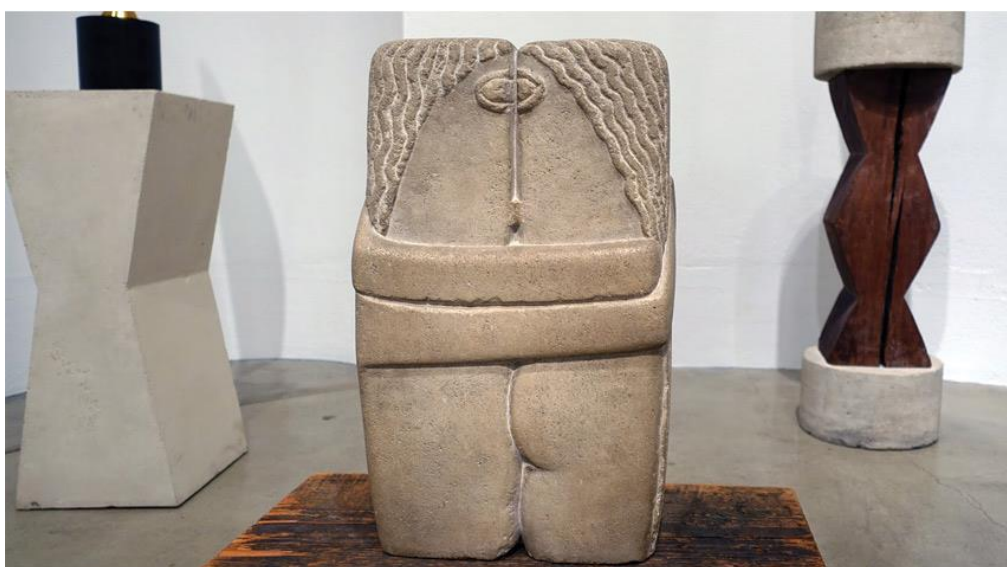

Slika 3. Robert Morris, *Bez naziva*, 1965.

2.3. APSTRAKTNA SKULPTURA

Početkom 20. Stoljeća mnogi kipari pomaknuli su granice ustaljenih načina predstavljanja, odbacujući vjernost vidljivom svijetu u korist apstrakcije. Pitanje koje su mnogi umjetnici pitali više nije bilo kako prikazati svijet onakvim kakvim je, nego kako prikazati stvarnost

kroz oblike. Od tada je apstraktna skulptura postala plodno tlo za eksperimentiranje u proporcijama, tehnici i oblicima, prihvaćala je i netradicionalne kiparske metode poput industrijskih proizvodnih procesa i materijala. „U prvom desetljeću 20. stoljeća rumunjski umjetnik Constantin Brancusi (slika 4) postavio je osnovno pitanje što apstraktna skulptura trebala prenijeti: sliku subjekta ili njegovu bit? U sljedećem desetljeću Pablo je Picasso dokazao da skulpturu nije potrebno klesati, oblikovati ili lijevati: ona se može sastaviti, a u desetljeću nakon toga, Alexander Calder pokazao je da se skulptura može kretati.“ (Barcio, 2016) Primjer je rane apstraktne skulpture rad *Poljubac* (slika 4) rumunjskog kipara Constantina Brancussija. Ovo je jedna od mnogih inačica *Poljupca*, a u svakoj je težio pojednostaviti geometrijske i zakrivljene oblike prema apstrakciji. Prikazane su dvije osobe koje su toliko blizu da se spajaju u jedan blok.

Slika 4: Constantin Brancusi , *Poljubac*, 1926.

Primjer *ready-made* skulpture umjetničko je djelo francuskog umjetnika Marcela Duchampa *Fontana* (slika 5) koje je revolucionariziralo umjetnost. Umjetnik je industrijski proizvedenom predmetu, tj. pisoaru, promijenjeno značenje time što ga je postavio u izložbeni prostor te ga je okrenuo pod kutom od 180 stupnjeva i nazvao *Fontana*. Dakle, Duchamp je stvorio *ready-made* skulp-

turu koristeći svakodnevni predmet kao umjetničko djelo te tako postao jedan od umjetnika koji je zauvijek proširio umjetničku slobodu i definiciju skulpture.

Slika 5: Marcel Duchamp, *Fontana*, 1917.

3. RAVNOTEŽA

Oko automatski traži ravnotežu, kako za skulpturu tako i za svako umjetničko djelo koje vidimo. Po fizici, ravnoteža je stanje u kojem se sile, koje djeluju na neko tijelo, uzajamno iz-

jednačuju. Njemački teoretičar umjetnosti Rudolf Arnheim kaže da se, u svojoj najjednostavnijoj formi, ravnoteža postiže dvjema silama jednake snage koje vuku u suprotnim pravcima. Ova se definicija može primijeniti i na vizualnu ravnotežu. Skulptura ima točku oslonca, tj. težište koje kao vizualni sklop odaju dojam ravnoteže. Baš kao i fizičko tijelo, svaki vizualni sklop ima točku oslonca ili težište. (Arnhajm, 1981) Po autoru Williamu Lidwellu ravnoteža samostojeće skulpture ima tri aspekta: „Prvo, skulptura mora imati stvarnu fizičku stabilnost. To se može postići prirodnom ravnotežom to jest učiniti skulpturu dovoljno stabilnom da stoji čvrsto što je dovoljno lako učiniti s četveronožnom životinjom ili ležećom figurom, ali ne sa stojećom figurom ili visokim, tankim skulptura, koja mora biti pričvršćena na podlogu. Drugi aspekt ravnoteže je kompozicijski. Međudjelovanje sila i raspodjela težine unutar kompozicije mogu proizvesti stanje dinamičke ili statičke ravnoteže. Treći aspekt ravnoteže odnosi se samo na skulpturu koja predstavlja živu figuru. Živa ljudska figura balansira na dvije noge čineći stalne pokrete i mišićne prilagodbe. Takav se učinak u skulpturi može prenijeti suptilnim pomacima oblika i prijedlozima napetosti i opuštanja.“ (Lidwell, 2003) Na ravnotežu u umjetnosti može se primijeniti isti pogled kao i kad promatramo fizički trodimenzionalni objekt, na primjer, ako trodimenzionalni objekt nije uravnotežen on će se najvjerojatnije prevrnuti. Naravno, u umjetnosti ravnoteža ne mora biti doslovno samo realno fizička nego može biti i igra oka kako bi se dobila vizualno cjelovita i smisljena skulptura. Na primjer, skulptura japanskog američkog umjetnika Isamu Noguchija, *Crvena kocka*, je skulptura koja je namjerno izvan ravnoteže. *Crvena kocka* prividno nesigurno stoji na jednom vrhu kocke suprotno sivim čvrstim, stabilnim zgradama oko nje te prolazniku stvara osjećaj napetosti i straha (slika 6).

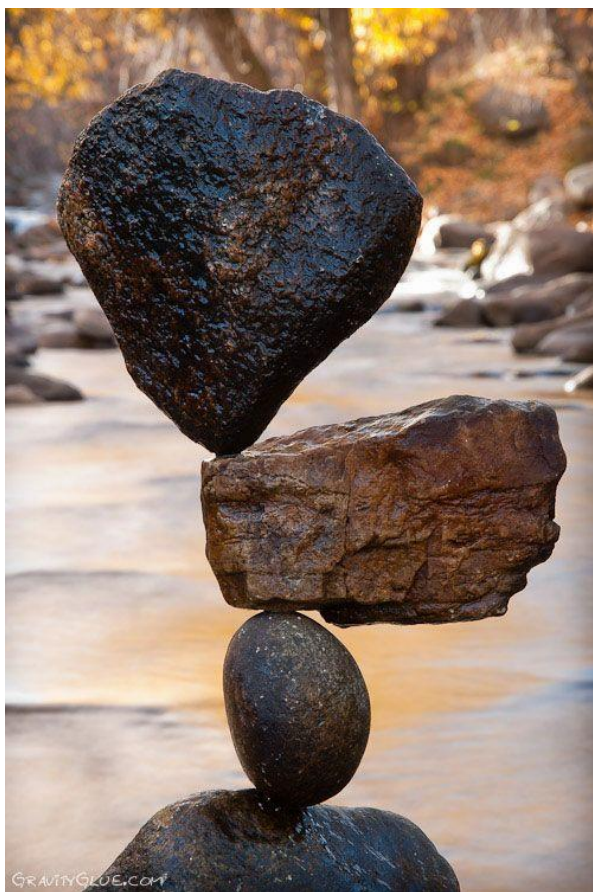
Slika 6. Isamu Noguchi, *Crvena kocka*, 1968.

Postoje tri vrste ravnoteže. Asimetrična koja balansira različite elemente i temelji se više na umjetničkoj intuiciji nego na formulacijskom procesu (slika 7). Osim asimetrične ravnoteže postoji simetrična i radijalna ravnoteža. Simetrična ravnoteža je kad su dvije strane jednake, tj. identične ili skoro identične. Na primjer, simetrična ravnoteža može biti zrcalna slika (točna kopija druge strane) ili može biti približna (dvije strane imaju male varijacije, ali su vrlo slične). Radijalna je simetrija varijacija simetrične ravnoteže u kojoj su elementi jednako raspoređeni oko središnje točke što se na primjer može vidjeti kad bacimo kamen u vodu. Asimetričnu ravnotežu je teže postići nego simetričnu ravnotežu jer svaki element ima svoju vizualnu težinu u odnosu na druge elemente te čini skulpturu dinamičnom. Kada govorimo o asimetričnoj ravnoteži karakterističan je primjer rad američkog minimalističkog kipara Richarda Serra, *Kocka*. Rad je načinjen od čelika, teži jednu tonu i postavljen usred grada. Rad je namjerno izvan ravnoteže i izgleda zastrašujuće za prolaznika, kao da će se srušiti svaki tren. Glavna razlika između ove i Noguchijeve kocke je boja. Noguchijeva se više ističe u prostoru sa žarko crvenom bojom dok Serrina s tamnom bojom postiže mirniji efekt. Noguchi također ne upotrebljava postament, dok uz rad Serre dolazi i postament. Također Serra ima geometrijske oblike i elemente na ploham kocke te tako daje nove elemente svojoj kocki dok je kod Noguchija kocka jednostavno kocka, osim jednog nebojanog kruga lakiranog čelika koji je ispupčen prema van.

Slika 7. Richard Serra, Kocka, 1967.

Primjer asimetričnog balansa stvorenog u prirodi prikazuje kanadski umjetnik specijaliziran za balansiranje kamenja Michael Grab (slika 8). Vođen svojom intuicijom, znanjem i iskustvom koje je stekao u balansiranju kamenja u prirodi, stvara naizgled nemoguće balanse. Ovakav rad, koji zahtjeva puno strpljenja- i iskustva, ima i terapijska svojstva u kojima se umjetnik spaja s prirodom i svoje misli umiri kako bi uspio pronaći balans u sebi i kamenju.

Slika 8. Michael Grabb, dio serije radova *Balansiranje kamenja*, nepoznata godina

4. O RADU

Završni rad *Apstrakcija u skulpturi* predstavljam kao odnos balansa u meni i koji vidim u svom okruženju. Djelo tumačim kao ravnotežu u skulpturi kroz apstrakciju koja za mene znači odnos više elementa u kiparstvu i njihov međusobni balans. Veliki aspekt rada proizlazi iz razmišljanja o ovisnosti dvaju živi bića, o odnosu, tj. balansu koji postizemo kada se oslonimo na nekoga te na tome kako nas taj odnos može uzdići ali i spustiti (što se u radu vizualno vidi kod jednog od elemenata skulpture koji je izdignut od tla, a kod drugog koje je spušten na tlo). Ovim radom prikazujem ideju kako ne ovisimo samo sami o sebi nego i o okolini i pojedincima koji nas okružuju te koje biramo da budu dio našega života. Također, naglasak je u radu na sredini (trećem elementu skulpture – kugli) koja povezuje dvije osobe (prva dva elementa skulpture) u smislu zajedničkih interesa, podržavanja i sredine koja utječe na odnos dviju osoba. „Simetrija ulazi u svaki psihički i materijalni element likovnog djela. Ukratko: simetrija budno pazi da zgrada, kip ili slika ne postanu beskonačni niz likovnih elemenata koji nestegnuti snagom središta teku lijevo i desno u beskraj.“ (Mišević, 1977)

Kompozicija rada je vertikalna, te svaki dio skulpture vizualno vodi oko u tom pravcu. Dvije strane skulpture su asimetrične, no s određenim sličnostima. Oblici skulpture su slobodni, naglašavajući slobodnu liniju vanjskog dijela skulpture. Jednostavna je, pregledna i vrlo jasna sa svih strana, statična u svom balansu. Dakle, najbitniji dio koncepta mog rada je ravnoteža, a cilj mi je da se promatrač osvrne i uoči balans koji je stvoren. Odlučio sam upotrijebiti asimetričnu vrstu ravnoteže jer smatram da je vizualno najzanimljivija zbog toga što asimetrična ravnoteža balansira različite elemente i temelji se više na umjetničkoj intuiciji nego na formulacijskom procesu. „Asimetrična ravnoteža je manje formalna i dinamičnija nego simetrična ravnoteža.“ (Peić, 1979)

Smatram da je vizualni doživljaj rada dinamičan. Ono što promatrač opaža je kontrast između postamenta i skulpture (crno-bijelo), ravnotežu koju stvaraju tri elementa skulpture svojom težinom, njihov odnos veličina i oblika. Prije svega, ono što promatrač vidi je međusobno djelovanje usmjerenih napetosti između tri elementa skulpture koji svaki vuku na svoju stranu stvarajući napetost i vizualnu ravnotežu (slika 10, 11 i 12). Ono na što sam morao paziti je raspodjela težine elemenata koja u mom radu nije fizička već vizualna jer previše naglasaka na jednom elementu ili skupini elemenata može kod promatrača izazvati obrnuti efekt od ciljnog.

„Bez obzira o tehnikama o kojima govorimo, ravnoteža je važna jer unosi likovni rad u vizualni sklad, ritam i koherentnost te potvrđuje njegovu cjelovitost.“ (Bradley, 2013)

Slika 9. Završen rad u prostoru

Slika 10. Završen rad

Slika 11. Završen rad

4.1. TEHNIČKO OBRAZLOŽENJE RADA

Izradu likovnog dijela završnog rada započeo sam oblikovanjem dvaju komada stiropora. U početnoj su fazi komadi stiropora bili kvadratnog oblika. Izrezao sam ih ručnom pilom u dva približno polukružna trodimenzionalna oblika, te sam ih dalje usavršavao sa žičanom četkom i brusnim papirom (slika 8 i 9). Zatim sam, također od stiropora, metalnom četkom i brusnim papirom oblikovao kuglu (slika 7). Sve neravnine i veće rupe na stiroporu popunjavao sam poliuretanskom pjenom kako bih postigao da površina bude u potpunosti ugladena. U sljedećoj je fazi na dva komada stiropora nanescena glet masa, prvo u debelom sloju, zatim tanjem kako bi se ispravile eventualne neravnine i nepravilnosti te postigla ravna i napeta površina. Potom sam s drvenim tiplovima probio dvije rupe kroz kuglu te polukružne elementa skulpture učvrstio na nju pri čemu je jedan dio izdignut od površine tla. Postolje skulpture izrađeno je od željezne ploče kvadratnog oblika na koje su zavarene dvije željezne šipke (slika 11). Postolje je obojano crnom bojom kako bi se stvorio kontrast između njega i bijele boje skulpture.

Slika 12. Obrađivanje stiropora

Slika 13. Spajanje stiropora

Slika 14: Tri elementa skulpture

Slika 15. Izrada postamenta

5. ZAKLJUČAK

Završnim sam radom nastojao otkriti i pobliže upoznati apstrakciju u skulpturi. Zaključio sam da se apstrakcija temelji na odbacivanju stvarnosti i prikazivanju vlastitog doživljaja, unutrašnjih osjećaja i misli, da svaki pojedinac doživljava i tumači apstraktna umjetnička djela na drugačiji način, da se apstraktna djela puno razlikuju od figurativnih jer nastoje pojednostaviti stvarnost u geometrijske likove te da je apstrakcija rezultat umjetnikova unutarnjeg osjećanja, njegovih misli i mašte. Shvatio sam da apstrakcija otkriva esenciju stvari, umjesto da je prikazuje samo izvana što sam i prikazao u svom likovnom radu tako što sam izradom forme i vezivanjem elemenata postigao balans kojeg uvijek tražim u svom radu.

8. LITERATURA

1. Arnhajm R. (1981.), Umetnost i vizuelno opažanje, Univerzitet umetnosti u Beogradu
2. Mišević R. (1977.), Teorija forme, Univerzitet umetnosti u Beogradu
3. Peić M. (1979.) Pristup likovnom djelu, Školska knjiga Zagreb
4. Bačić M. (2016.), Prostor interpretacije, Matica Hrvatska Zagreb
5. Kovačec A., Brozović D., Ladan T. (1999.) Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža
6. Daval J. L., P. Bruenau., M. Torelli. et.al. (1999.) Skulptura 2: od renesanse do danas, Taschen

9. MREŽNI IZVORI

1. Charlotte Jirousek (1995) Principles of design [Internet] URL:

<http://char.txa.cornell.edu/language/PRINCIPL/principl.htm> (29.7.2021.)

2. Steven Bradley (2013) Design principles: compositional, symmetrical, and asymmetrical balance [Internet] URL:

<https://www.smashingmagazine.com/2015/06/design-principles-compositional-balance-symmetry-asymmetry/> (1.9.2021.)

3. Lucy Lamp (2014) Design in art: Balance and contrast [Internet] URL:

<https://app.sophia.org/tutorials/design-in-art-balance-and-contrast> (1.9.2021.)

4. Eli Anapur (2016) Balance in art – Definition, examples and why it is important [Internet] URL:

<https://www.widewalls.ch/magazine/balance-in-art-symmetrical-asymmetrical-radial-balance-design> (28.8.2021.)

5. Leonard R. Rogers (2020) Sculpture [Internet] URL:

<https://www.britannica.com/art/sculpture#ref400901> (13.7.2021.)

6. Thoughtco (2020) What is balance in art and why does it matter [Internet] URL:

<https://hr.peopleperproject.com/posts/20425-what-is-balance-in-art-and-why-does-it-matter> (12.6.2021.)

7. Ideel art (2016.) Abstract sculpture [Internet] URL:

<https://www.ideelart.com/magazine/abstract-sculpture> (28.6.2021.)

8. Sandi Vidulić (2018.), Pisoar proslavljen bez predsjedana, [Internet] URL:

<https://slobodnadalmacija.hr/mozaik/zivot/pisoar-proslavljen-bez-presedana-proslo-je-50->

godina-od-smrti-marcela- Duchampa-oca-suvremene-umjetnosti-koji-je-znao-kako-sokirati-
kulturne-elite-568866 (21.6.2020.)

10. POPIS SLIKOVNIH PRILOGA

Slika 1. Myron, Diskobol bacač diska, 460. – 450. ppr. Kr.

<https://www.decorarconarte.com/en/p/escultura-del-discobolo-de-miron-115x70cm/>
(9.8.2021.)

Slika 2 .Pablo Picasso, Glava bika, 1942.

<https://www.moma.org/audio/playlist/19/412> (8.8.2021.)

Slika 3. Robert Morris, Kocka, 1965.

<https://www.wikiart.org/en/robert-morris/untitled-l-beams-1965> (28.8.2021.)

Slika 4. Constantin Brancusi, Poljubac, 1926.

<https://www.widewalls.ch/magazine/abstract-sculpture-artists-history> (17.8.2021.)

Slika 5. Marcel Duchamp, Fontana, 1917.

https://hr.m.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Marcel_Duchamp.jpg (14.7.2021.)

Slika 6. Isamu Noguchi, Crvena kocka, 1968.

<https://www.pinterest.com/pin/528047125037520884/> (20.6.2021.)

Slika 7. Richard Serra, Kocka, 1967.

<https://riseoftheindigo.wordpress.com/2013/12/13/lets-talk-about-six-baby/> (2.9.2021.)

Slika 8. Michael Grab, Balansiranje kamena, nepoznata godina

<https://www.pinterest.com/pin/399624166918242772/> (1.9.2021)

Slika 9. Obrađivanje stiropora, 2021., autorska fotografija

Slika 10. Spajanje stiropora, 2021., autorska fotografija

Slika 11. Tri elementa skulpture, 2021., autorska fotografija

Slika 12. Izrada postamenta, 2021., autorska fotografija

Slika 13. Završen rad u prostoru, 2021., autorska fotografija

Slika 14. Završen rad, 2021., autorska fotografija

Slika 15. Završen rad, 2021., autorska fotografija